

درس ۲

۱ انسان‌ها نواحی را به وجود می‌آورند

۲ نواحی به فعالیت‌های انسان‌ها شکل می‌دهند

۳ نواحی با یکدیگر رابطه و کنش متقابل دارند

۴ نواحی تحت تأثیر تصمیم‌گیری‌های سیاسی حکومت‌ها هستند

انسان‌ها چگونه نواحی مختلفی پدید می‌آورند و یا نواحی طبیعی را تغییر می‌دهند؟

انسان‌ها در محیط‌های طبیعی تغییراتی به وجود می‌آورند. آن‌ها برای زندگی و بهره‌برداری از محیط طبیعی از شیوه‌ها و ابزارهای متفاوتی استفاده می‌کنند و در نتیجه، نواحی مختلفی را پدید می‌آورند یا نواحی طبیعی را تغییر می‌دهند.

مثال ۱

بازارهای شناور در بانکوک، پایتخت تایلند از دیدنی‌های جالب توجه آسیای جنوب شرقی است. دست‌فروشان در قایق‌های چوبی روی رودخانه اصلی شهر، اجناس خود را برای فروش عرضه می‌کنند. این شیوه خاص فروش کالا ناحیه‌ای تجاری و گردشگری به وجود آورده است که تقریباً همه گردشگران خارجی از آن بازدید می‌کنند.

در چهل سال اخیر ، با ایجاد کارخانه های بزرگ و کوچک در امتداد محورهای ارتباطی شهر تهران، نواحی صنعتی پیرامون این شهر شکل گرفته است. به وجود آمدن این نواحی صنعتی، تهران را به مهم ترین قطب صنایع مصرفی کشور تبدیل کرده است. انسان ها نواحی را به وجود می آورند.

مثال ۲

انسان‌ها چگونه بر نواحی طبیعی غلبه یافتند؟

انسان‌ها با پیشرفت در دانش و تولید ابزار و فناوری بر محیط‌های طبیعی غلبه کرده و این محیط‌ها را در اختیار گرفته‌اند؛ با وجود این، محیط‌ها و نواحی طبیعی همواره زندگی مردم را تحت تأثیر قرار داده است.

چرا انسان‌ها باید برای کنترل محیط و شرایط خاص آن چاره‌اندیشی کنند؟

محدودیت‌ها و موانع محیطی موجب می‌شود انسان‌ها برای کنترل محیط و شرایط خاص آن چاره‌اندیشی کنند و به ابداع ابزارهایی بپردازند. در واقع، هر ناحیه شرایط خاصی را به انسان‌ها ارائه می‌کند و انسان‌ها در چارچوب آن شرایط دست به عمل می‌زنند.

مثال:

برای مثال، مردم نواحی گرم و خشک یا نواحی بسیار سرد، برای کنترل محیط از روش‌های متفاوتی استفاده می‌کنند یا احداث راه آهن در کشوری که نواحی مرتفع و کوهستانی دارد، دشوارتر و پرهزینه‌تر از کشوری است که بیشتر زمین‌های آن پست و جلگه‌ای هستند.

مثال: تصویرها را مشاهده کنید.

نواحی با یکدیگر رابطه و کنش متقابل دارند

آیا نواحی (انسانی) با یکدیگر رابطه و کنش متقابل دارند؟

هر ناحیه کره زمین (بیشتر نواحی انسانی) با دیگر نواحی مبادلات اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی دارد. نواحی بر روی یکدیگر تأثیر می گذارند.

امروزه همه نواحی و حتی دورافتاده ترین آن ها به ویژه از نظر اقتصادی، تحت تأثیر یکدیگرند.

تأثیر حکومت‌ها بر نواحی

چه عواملی بر نواحی تأثیر می‌گذارند؟

آیا فقط روابط معمول انسان‌ها و محیط طبیعی بر نواحی تأثیر می‌گذارند؟

نواحی فقط تحت تأثیر روابط معمول انسان‌ها و محیط طبیعی نیستند بلکه حکومت‌ها و تصمیم‌گیری‌های سیاسی نیز به شدت بر نواحی تأثیر می‌گذارند.

مثال‌هایی در مورد تأثیر حکومت‌ها بر نواحی:

برای مثال، برنامه ریزی یا تصمیم‌های یک دولت برای ایجاد ناحیه گردشگری و پارک‌های ملی یا صنعتی، توسعه کشاورزی در یک ناحیه، انتقال اجباری ساکنان یک ناحیه به ناحیه دیگر، وقوع جنگ بین حکومت‌ها و نظایر آن.

نتیجه تأثیر حکومت‌ها بر نواحی چیست؟

موجب حفظ، تغییر یا تخریب نواحی طبیعی و انسانی می‌شود.

مثال موردی در مورد تاثیر حکومت ها بر نواحی :

ساخت جزیره های مصنوعی در آب های خلیج فارس توسط کشور امارات متحده عربی

مهم ترین کاربری های جزیره های مصنوعی خلیج فارس:

دولت امارات متحده عربی با ساختن جزیره های مصنوعی در آب های خلیج فارس، نواحی جدیدی در منطقه ایجاد کرده است. کاربری این جزایر مسکونی، تفریحی و تجاری است و ویلاها و آپارتمان های لوکس، امکانات تفریحی و بازار و هتل در این جزایر مصنوعی در حال احداث است.

پیامدهای ساخت جزیره های مصنوعی در خلیج فارس:

برای ساختن این جزایر، مقدار زیادی سنگ و خاک از بستر خلیج فارس بالا کشیده می شود. این خاکبرداری و گل آلوده شدن وسیع آب به بوم سازگان (اکوسیستم) دریایی و آب سنگهای مرجانی آسیب رسانده است. صاحب نظران معتقدند که ساختن این جزایر پیامدهای بسیار نامطلوبی برای محیط زیست خلیج فارس دارد.

علل تخریب ناحیه مسلمان نشین میانمار

در چند سال اخیر، کشتار صدها تن از مردم مسلمان و مظلوم میانمار (برمه) و به آتش کشیده شدن خانه های آنها به دست یک فرقه بودایی افراطی موج وسیعی از اعتراضات را علیه اقدامات حکومت این کشور برانگیخته است.

دولت میانمار مسلمانان را شهروند این کشور نمی داند و به همین دلیل، ساختن مسجد را نیز ممنوع کرده است. در نتیجه پاک سازی قومی دولت میانمار، صدها نفر از مردم ناحیه مسلمان نشین این کشور به مرزهای بنگلادش مهاجرت کرده و درخواست پناهندگی نموده اند. در نتیجه، ناحیه مسلمان نشین میانمار تخریب شده است.

کانون ناحیه

کانون ناحیه:

هر ناحیه جغرافیایی دارای کانون یا مرکزی است که بیشترین عوامل وحدت و همگونی در آن وجود دارند.

معمولاً هرچه از کانون یک ناحیه جغرافیایی دور می شویم و به طرف مرزهای آن حرکت می کنیم، به تدریج از عوامل همگونی آن ناحیه کاسته می شود و سرانجام، این عوامل ناپدید می گردند.

مثال هایی در مورد کانون ناحیه:

برای مثال، در کانون یک ناحیه صنعتی تجمع زیاد کارخانه ها مشاهده می شود. هرچه از این کانون دور و به مرزهای ناحیه مجاور نزدیک تر شویم، از تمرکز و تعداد کارگاه ها و کارخانه ها کاسته می شود؛ تا این که سرانجام در ناحیه مجاور، دیگر اثری از آنها نمی بینیم.

یک مثال دیگر در این مورد، نواحی زیست بوم هاست. همانطور که در پایه نهم خواندید، ساوان یک **ناحیه انتقالی** بین جنگل های بارانی استوایی و «صحرای بزرگ افریقا» است. هرچه به سمت صحرای بزرگ (Sahara) پیش می رویم، بارندگی کمتر و علف های ساوان کوتاه تر و تنک تر می شوند و کم کم به مراتع مداری، که از علفزارهای کوتاه قد تشکیل شده است، تبدیل می گردند. این مراتع در حاشیه صحرا به علت خشکی هوا به استپ های بیابانی تبدیل می شوند.

جنگل‌های بارانی استوایی

باران در تمام سال $\xrightarrow{2 \text{ ماه بدون باران}}$ تابستان بارانی زمستان خشک $\xrightarrow{7 \text{ ماه بدون باران}}$ خشکی در تمام سال

به نقشه روبه رو توجه کنید. بخش هاشورزده، ناحیه ای انتقالی را در امتداد دو ناحیه زبانی انگلیسی و اسپانیایی در مجاورت مرز ایالات متحده امریکا و مکزیک نشان می دهد. در این بخش هر دو زبان انگلیسی و اسپانیایی رواج دارد.

تعیین دقیق کدام مرزهای نواحی دشوارتر است؟

تعیین دقیق مرزهای نواحی دشوار است. البته در نواحی انسانی مانند نواحی زبانی و قومی، تعیین مرز نواحی دشوارتر از نواحی طبیعی مثل نواحی خاک یا زیست بوم هاست. چرا؟

قلمرو و وسعت نواحی:

قلمرو و وسعت نواحی، متفاوت است. گاه یک ناحیه بخشی از یک روستا، یک شهر یا استان یا یک کشور است و گاه چند کشور و قاره را در بر می گیرد و مقیاس جهانی دارد.

تغییر مرزهای نواحی:

مرزهای نواحی قابل تغییرند. در اثر فعالیت های انسانی یا عوامل طبیعی ممکن است ویژگی های خاص یک ناحیه از بین برود و وسعت آن کم یا زیاد شود؛ برای مثال، مهاجرت روستاییان از یک ناحیه یا وقوع خشکسالی، وسعت یک ناحیه کشاورزی را کاهش می دهد یا ممکن است به کلی آن ناحیه را به ناحیه ای غیر کشاورزی تبدیل کند.

عدم انطباق مرزهای سیاسی و اداری بانواحی طبیعی و انسانی:

مرزهای سیاسی و اداری معمولاً بر مرزهای نواحی طبیعی و انسانی منطبق نیستند. در پایه های قبلی با تقسیمات سیاسی مانند استان، بخش و شهرستان آشنا شدید. هم چنین آموختید که کشورها با مرز از یکدیگر جدا می شوند. مرزهای سیاسی و اداری بر مبنای انتخاب و تصمیم گیری انسان ها تعیین می شوند. در این مرزبندی، گاهی یک ناحیه آب و هوایی، ناحیه زبانی و قومی و نظایر آن بین چند استان یا حتی چند کشور قرار می گیرد.

۱- الف) در نقشه شماره (۱)، استان‌های سیستان و بلوچستان و کرمان و خراسان جنوبی چگونه از هم جدا شده‌اند؟

ب) کدام ناحیه طبیعی در این سه استان گسترده شده است؟

۲- الف) در نقشه شماره (۲)، کشورهای افغانستان و پاکستان چگونه از هم جدا شده‌اند؟

ب) کدام ناحیه انسانی در هر دو کشور گسترده شده است؟

۲

۱

راهنما

مرز
مرکز استان

۳- آیا لزوماً مرزهای نواحی طبیعی و انسانی با مرزهای اداری و سیاسی منطبق‌اند؟

شما با مطالعه این فصل، به وجود نواحی طبیعی، نواحی انسانی و نواحی سیاسی در سطح زمین پی بردید.

اهمیت نواحی کره زمین:

نواحی طبیعی در سراسر کره زمین گسترده شده اند. این نواحی دارای ویژگی های طبیعی هستند و بستر زندگی و فعالیت های انسان محسوب می شوند. جوامع انسانی برای ادامه حیات به نواحی طبیعی وابسته اند.

نواحی انسانی شامل کدام نواحی است و در چه بستری شکل می گیرد؟

نواحی انسانی شامل نواحی جمعیتی، فرهنگی، اقتصادی و... در بستر نواحی طبیعی شکل می گیرند و به وجود می آیند.

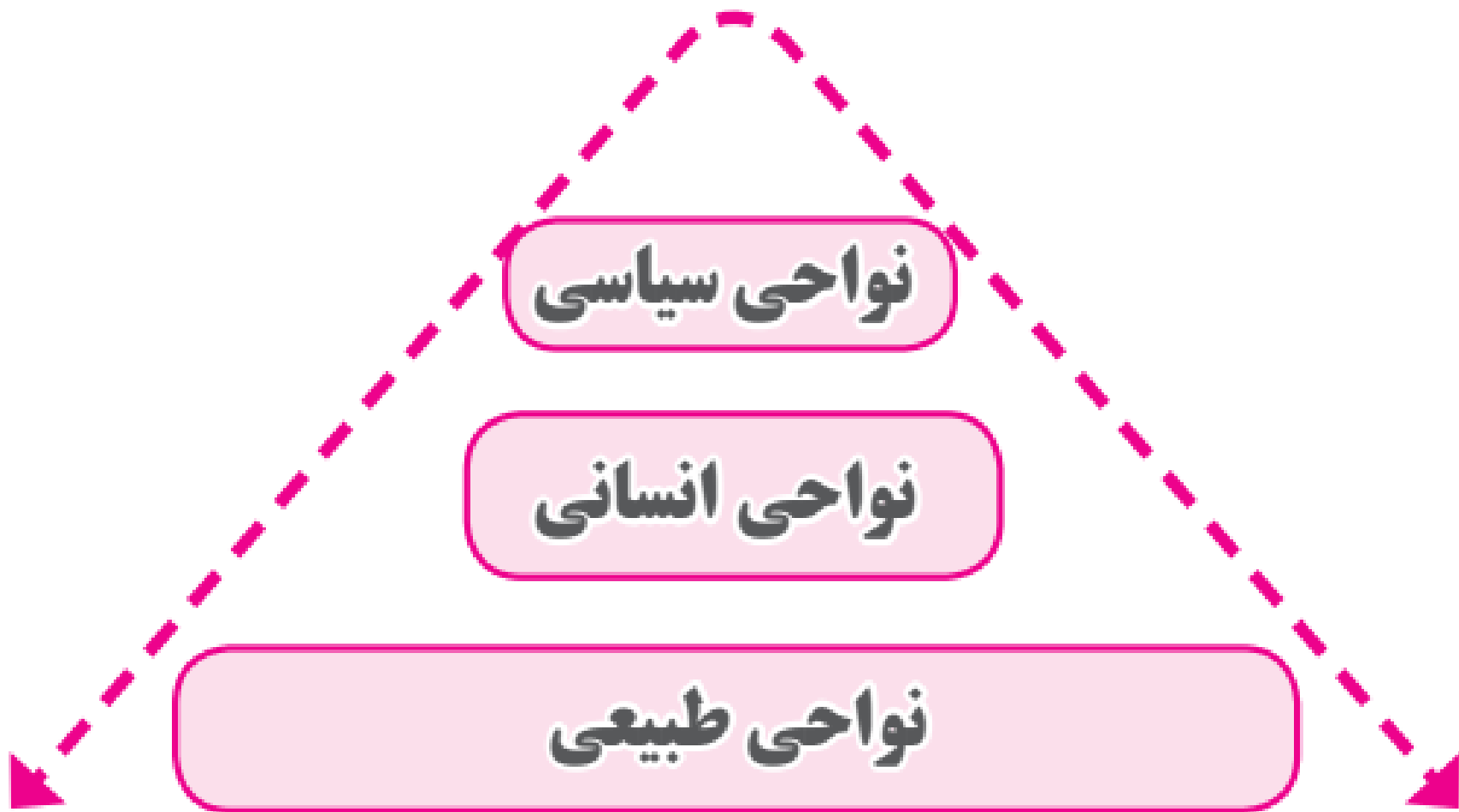
امروزه نواحی طبیعی و انسانی چگونه اداره می شوند؟

به طور کلی، امروزه همه نواحی طبیعی یا انسانی جهان تحت مدیریت نهادهای سیاسی یا اداری قرار دارند؛ برای مثال، نهادهایی مانند شوراها، شهرداری ها، بخش داری ها، استان داری ها، سازمان ها و بالاخره حکومت ها، مدیریت این نواحی را به دست گرفته اند و درباره آنها تصمیم گیری می کنند و سیاست ها و خط مشی هایی را به کار می بندند.

چرا شهرها و استان ها و کشورها نواحی سیاسی هستند؟

همان طور که از بررسی نقشه ها دریافته اید، شهرها، استان ها و کشورها نواحی سیاسی محسوب می شوند؛ زیرا یک نهاد آنها را اداره و مدیریت می کند. این نواحی با مرزهای قراردادی از نواحی مجاور، متمایز می شوند.

در فصل های بعد، ویژگی های نواحی طبیعی، انسانی و سیاسی را مطالعه خواهید کرد.

شکل را توضیح دهید.